

შიგა მიგრაცია, რურალიზაცია და გამოწვევები (საქართველოში)

დარეჯან ჩხიროძე, ნუნუ ჩაჩხიანი-ანასაშვილი, დავით სინაურიძე,
მანანა ზანძელაძე

ქუთაისის უნივერსიტეტი
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქ. ქუთაისის მერია

აბსტრაქტი

ნაშრომში განხილულია მიგრაცია, რურალიზაციის გამომწვევი მიზეზები და მისი მდგრადი განვითარების პირობები, ამ პროცესების დადებითი და ნეგატიური მხარეები, მათი ხელისშემწყობი პირობები და ამავდროულად შესაბამისი გამოწვევები (საქართველოში).

კვლევისათვის გამოიკითხა რურალიზაციის პროცესში მონაწილე მოსახლეობა და გამოიკვეთა მათი საჭიროებები. ამ საჭიროებებზე და გამოკითხვის შედეგებზე დაყრდნობით მოხდა ანალიზი, შეფასება და გაკეთდა შესაბამისი დასკვნები.

საკვანძო სიტყვები: რურალიზაცია, ურბანიზაცია, მიგრაცია, მდგრადი განვითარება, სივრცითი მოწყობა.

შინაარსი

მიგრაცია ზოგადად საცხოვრისის შეცვლას გულისხმობს, ხოლო შიგა მიგრაცია, ეს ის სოციალური ფენომენია, რომლის საშუალებითაც ადამიანები თავიანთი წარმოშობის ადგილიდან იძულებით გადაადგილდებიან იმავე ქვეყნის ქალაქში, სოფელში ან დაბაში. ეს შეიძლება მოხდეს მუდმივად ან დროებით და განპირობებული იყოს ეკონომიკის, სოციალური პირობების, ჯანმრთელობის გაუმჯობესებით ან პოლიტიკური მოტივით (ეკომიგრაცია, როდესაც ხდება მიგრაცია სტიქიური უბედურებებისა გამო ასევე მიგრაცია შეიძლება იყოს ნებაყოფლობითი და იძულებითი.

ჩვენს მიერ შესწავლილი იქნა წლების განმავლობაში მიგრაციული სალდო და კოეფიციენტი.

მიგრაციული სალდო და კოეფიციენტი(საქართველო)

(<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/738/mosakhleobis-geografiuli-ganatsileba-dashida-migratsia>)

შენიშვნა: 1995-2011 წლებში წარმოადგენს შეფასებით მონაცემებს; 2012 წლიდან ეყრდნობა შსს სასაზღვრო პოლიციის მონაცემებს

ცხრილიდან ნათელია, რომ მიგრაციის სალდო უარყოფითია ანუ გასული ადამიანების რაოდენობა აღემატება შემოსულს, ხოლო 2020 წელი კორონა ვირუსის გამო მიგრაციის შეჩერდა საზღვრების ჩაკეტვის გამო, ასევე დადებითია 2022 წელს რაც რათქმუნდა ფრენების განახლებისა გამო. გაიზარდა ქვეყანაში შემოსული ადამიანების რაოდენობა და გადააჭარბა გასულ ადამიანების რიცხვს და სალდოც დადებითია.

ცხრილი #1

წელი	საღარი	კოეფიციენტი მოსახ- ლეობის 1 000 კაცზე
2010	-30 438	-8,0
2011	-35 982	-9,6
2012	-21 521	-5,8
2013	-2 606	-0,7
2014	-6 543	-1,8
2015	-3 408	-0,9
2016	-8 060	-2,2
2017	-2 212	-0,6
2018	-10 783	-2,9
2019	-8 243	-2,2
2020	15 732	4,2
2021	-25 966	-7,0
2022	54 509	14,7

პანდემიის პროცესის დასაწყისში ვირუსის გავრცელების საშიშროება ნაკლები რისკი იყო სოფლებში, დისტანციურად მუშაობამ სწავლების და ბუნებაში ყოფნის შესაძლებლობებმა გაზარდა მოსახლეობის დენადობა ქალაქიდან პერიფერიებისაკენ.

მიგრაციის ერთ-ერთი მიზეზი ასევე რურალიზაციის პროცესია ანუ შიგა მიგრაცია, გადაადგილება ცენტრიდან პერიფერიისაკენ.

რურალიზაცია განიხილება, როგორც დეურბანიზაცია. რურალიზაციის არსის სწორად ანალიზისათვის საჭიროა ურბანიზაციის მცირე ექსკურსი, **ურბანიზაცია** დიდ ქალაქების ზრდასა და ქვეყანაში ურბანული მოსახლეობის ზრდას ნიშნავს, ურბანულ პროცესებს აქვს, როგორც დადებითი ასევე უარყოფითი მახასიათებლები, რომელიც ცალკე განხილვის თემაა, ჩვენს ინტერესს წარმოადგენს ურბანული პროცესების საპირისპირო დეურბანიზაცია და მისი გამომწვევი მიზეზები და გამომწვევები.

სტაციონარულ წყაროებში მავნე ნივთიერებების წარმოქმნისა და ატმოსფერული ჰაერის დაცვის ძირითადი მაჩვენებლები (ათასი ტონა)

ცხრილი2

	2010	2011	2012	2013	2020
წარმოქმნილი მავნე ნივთიერებები, სულ	661,0	724,0	799,8	852,0	1203,0
დაჭერილი მავნე ნივთიერებები	630,7	688,7	761,3	808,3	1157,6
დაჭერილი მავნე ნივთიერებების წილი წარმოქმნილ მავნე ნივთიერებებში (%)	95,4	95,1	95,2	94,9	96,2

წყარო: საქართველოს გარემოსდაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.

ურბანული პროცესები უკანასკნელ წლებში (1990–2022 წწ) დისკომფორტი გახდა ქალაქებში მცხოვრებლებათათვის, სადაც მოსახლეობის მაღალი სიმჭიდროვეა, გამონახობა და დაბინძურების მაღალი ხარისხი, ავტოტრანსპორტით გამოწვეული, „საცობები“ უჟანგბადობა, ცათამბჯენები, მაღალსართულიანი კორპუსები, საწარმოო გიგანტები და სხვა მრავალი, რომელიც ურბანული მოწყობის მახასიათებელია. მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარში ურბანული მოსახლეობის წილი მსოფლიოს საუკეთესო ქალაქებში იზრდება, მაგალითად ქალაქის მოსახლეობა 1950 წ 30%-ს შეადგენს, ხოლო 2020 წ აშშ ეს მაჩვენებელი 55 % –ია(<http://geoeconomics.ge/?p=13009>) ამავე დროს ურბანული მოსახლეობის რიცხვი 50 მილიონი ადამიანია. იზრდება მოსახლეობის მიგრაცია (საქართველოში) სოფლებიდან ქალაქებისაკენ. ქალაქ ქუთაისის მაგალითიდან კარგად ჩანს ის შედეგი, რომელიც ავტოქარხნის მშენებლობას მოჰყვა, ავტოქარხნის მშენებლობამ გაზარდა დენადობა ახლომდებარე სოფლებიდან და რეგიონებიდან იქმნებოდა ახალი ურბანული დასახლებები, ეს პროცესი ინდუსტრიალიზაციის თანმდევი, რაც ქმნიდა ქალაქების ზრდას სოფლების ხარჯზე. მიგრაციის პარარელურად ხდებოდა ადამიანის მენტალური აზროვნების ცვლილება, ქალაქური ცხოვრების კულტურის ჩამოყალიბება და არსებული სოფლის ცხოვრების კულტურული წესის ქალაქურით ჩანაცვლება, ზოგიერთისათვის ადაპტაცია რთულად, ხოლო ზოგიერთისათვის კი იოლად მიმდინარეობდა, განსაკუთრებით რთულად ხდებოდა ადაპტაცია ასაკოვანი ადამიანებისათვის, მაგრამ მიუხედავად სირთულეებისა იზრდებოდა ურბანულ ქალაქების რიცხვი. ურბანიზაციის პროცესი გარკვეული დროის შემდეგ თანდათანობით ჩანაცვლდება რურალიზაცია–დეურბანიზაციით. მიზეზები შეიძლება მრავალგვარი იყოს. ეს უკავშირდება, როგორც შიგა და გარე ომებსა და კონფლიქტებს (რუსეთ–უკრაინის ომი და საქართველოს საზღვართან მოჭარბებული მიგრაცია) ასევე ვირუსულ ინფექციებსა და პანდემიებს, სურსათის უსაფრთხოებას, ბიოლოგიურად უსაფრთხო პროდუქციის წარმოებას, რომელიც ვირუსული და ბაქტერიული საფრთხეების და გარემოს დაბინძურების გამო იყო და მომავალშიც უფრო იქნება მეტად აქტუალური გამოწვევა. მაგალითად 90–იან წლების პოსტსაბჭოური სივრცე ამის კარგი მაგალითია, ეკონომიკურმა კოლაფსმა მოსახლეობა მიაბრუნა ტრადიციულ სოფლის მეურნეობას, რომელიც ჩვენი ქვეყნის ისტორიული სინამდვილეა, ამ შემთხვევაში მიწა იბრუნებს ძველ ტრადიციულ ფუნქციას და მიწის ფლობა აქტუალური ხდება და იქ სადაც შესაძლებელია იწყება სასოფლო–სამეურნეო საქმიანობები, რასაც ხელი შეუწყო სახელმწიფოს მიერ ხელისშეწყობის პოლიტიკამ, სასოფლო–სამეურნეო მიწების დარეგისტრირების სიმარტივემ, აღორძინდა მიტოვებული სოფლები, დეურბანული თუ ემიგრანტული გააქტიურებული პროცესებით შეივსო დაცარიელებული სასოფლო სამეურნეო დასახლებები, მაგრამ ეს მხოლოდ დასაწყისია. რურალიზაციის პროცესმა განსაკუთრებული განგრძობა ჰპოვა 2019 წლის პანდემიის დროს, პანდემიამ ხელი შეუწყო ქალაქებიდან სოფლებსაკენ მოსახლეობის დენადობას. სულ ახლო წარსულში, როდესაც კორონავირუსის საფრთხის წინაშე აღმოვჩნდით და COVID-ის გავრცელების ფონზე ეროვნული უსაფრთხოების ჭრილში შექმნილი ვითარება და საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესაძლებლობა იყო. ლოქდაუნის პერიოდმა გარკვეული

ცვლილებები შეიტანა, სამუშაო პირობებში დაირღვა შრომა - დასვენების ბალანსი.

ადამიანები აქამდე უცხო აკრძალვების წინაშე აღმოჩნდნენ, ხალხი „შინ დარჩი“ მოწოდებისა და დისტანციური სწავლა-სწავლებისა და საქმიანობის გამო, მიუბრუნდებოდნენ მიტოვებული მიწის ნაკვეთებს და დაიწყეს მისი აღორძინება. ამ პროცესს თავის პოზიტივები ჰქონდა, როგორც პანდემიის პრევენცია, ასევე ეკონომიკური და ეკოლოგიური კუთხითაც. გაიზარდა ცნობიერება მოსავლის მოვლა-პატრონობის კულტურაც, გარეუბნებმა და სოფლის სტილის წარმონაქმნებმა დიდად „დაიფასეს“ თავი მიტოვებული ადგილები სწრაფ ათვისებადი გახდა, ჯერ ვერ ვიტყვით, რომ დეურბანიზაციის ანუ რურალიზაციის პროცესს სრულყოფილი და მასიური სახე მიეცა, მაგრამ ეს პროცესი არა მარტო საარსებო პროდუქციის უზრუნველსაყოფად ხორციელდება და არამედ მან კომერციული მიმართულებაც მიიღო. ამჯერად ჯერ-ჯერობით არ ჩაითვლება ჯეროვნად, თუ არ ჩავთვლით კახეთის რეგიონს, ასევე ტურისტულ ზონებს. საქართველოს მისი ფიზიკურ გეოგრაფიული მდებარეობის გამო აქვს პოტენციური რურალიზაციის პროცესის წარმატებით განხორციელებისათვის, რომლის დასტურიცაა უცხოელი მოქალაქეების დაინტერესება საქართველოში ბიზნესს საქმიანობის წარმოებით, რასაც ხელს უწყობს, როგორც სასაოფლო-სამეურნეო რესურსის სიუხვე, ასევე ბიზნესის წამოწყების სიმარტივე.

რურალიზაციის (დეურბანიზაციის) პროცესის წარმართვა გარკვეულ გამოწვევებსაც უკავშირდება, როგორცაა: **მართვის დეცენტრალიზაცია.**

➤ ეს ერთი პროცესის ორი მხარეა და ქმნის რურალიზაციის (დეურბანიზაციის) პროცესების სახელმწიფო მართვის სისტემას, ხელს უწყობს ცენტრის და რეგიონის ინტერესების შეხამებას ობიექტური და სუბიექტური პირობების გათვალისწინებით.

რაც შეეხება ცენტრის და რეგიონის ინტერესების შეხამებას, ობიექტური და სუბიექტური პირობების გათვალისწინებით და გამოწვევებით, ამ მიზნით ჩვენ შევეცადეთ გვეწარმოებინა გამოკვლევა გამოკითხვის სახით და გაგვეკეთებინა შესაბამისი ანალიზი, დასკვნები.

რისთვისაც ჩავატარეთ გამოკითხვა, იმერეთის რეგიონის იმ ადამიანებთან, რომლებმაც ქალაქიდან საცხოვრებლად სოფლები აირჩიეს. ადაპტირდნენ და განაგრძობენ არსებობას პერიფერიულ ცხოვრების წესთან და განსხვავებულ კულტურასთან.

გამოკითხვა იმერეთის თითოეულ რეგიონის რამოდენიმე ათეული ადამიანი. (თერჯოლის, ტყიბულის და წყალტუბოს მუნიციპალიტეტებში), რომლებიც ქალაქიდან გადავიდნენ საცხოვრებლად სოფლებში.

კითხვარი

1. სახელი

2. საცხოვრებელი

3. სქესი

4. კმაყოფილი ხართ თუ არა თქვენი გადაწყვეტილებით 9 ქალაქიდან პერიფერიაში მიგრაციით)

5. დაასახალეთ ის პრობლემები, რომელიც აქვს პერიფერიაში მცხოვრებ მოსახლეობას. მეოთხე კითხვაზე ერთობლივი დადებითი პასუხია, ხოლო მე-5 კითხვაზე პრობლემე-

ბი ყველასათვის თითქმის საერთოა და

მათი ძირითადი პრობლემებია:

- ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება,
- ინვენსტირება,
- წყალმომარაგება და სარწყავი სისტემის მოწესრიგება,
- ცნობიერების ამაღლების მიზნით, ტრენინგების ჩატარება,
- ტრანსპორტის მოძრაობის დაბალი სიხშირე,
- პროდუქციის გადამუშავება რეალიზაციის პირობების გაუმჯობესება.

დასკვნა

ნაშრომში განხილული იქნა შიგა მიგრაცია, მისი ერთ–ერთი მიზეზით დეურბანიზაციით და გამოწვევებით. პრობლემის კვლევის, განხილვისა და შეფასებით გაკეთდა დასკვნები, რომელიც შემდეგი სახით შეიძლება ჩამოყალიბდეს:

სახელმწიფოს მხრიდან შიგა მიგრაციის რურალიზაციის პროცესების ხელისშემწყობი ფაქტორებია:

- პერიფერიებისათვის ფუნქციის მინიჭება;
- ფუნდამენტალური მეცნიერებების განვითარება და დანერგვა;
- ახალი ტექნოლოგიების შექმნა;
- მოწინავე გამოცდილების გაზიარება;
- ცნობიერების ამაღლება, სოფლის მეურნეობის და ბიზნესის განვითარების მიმართულებით;
- ტრენინგები, ღია საგრანტო კონკურსებში ჩართულობის მხრივ;
ბიოუსაფრთხო, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციი წარმოება.
- ლოჯისტიკა, რომელიც კიდევ უფრო გაამარტივებს დეურბანიზაციის პროცესს.

ლიტერატურა

1. გარემოს სტატისტიკა
<https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/73/garemos-statistika>
2. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/738/mosakhleobis-geografiuli-ganatsileba-da-shidamigratsia>
3. ცერცვაძე თ (2021) მსოფლიო ურბანიზაცია სამეცნიერო ჟურნალი „საქართველოსეკონომიკა“
<http://geoeconomics.ge/?p=13009>
4. ჩხიროძე დ.; ბანძელაძე მ.; (2022), „ურბანიზაცია და მისი გამოწვევები“ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ეკოლოგიის თანამედროვე პრობლემები“ – შრომები – ტომი VIII.

Ruralization (deurbanization) Sustainability Challenges
Darejan Chkhirodze, Manana Bandzeladze, Nunu Chachkhian, Davit Sinauridze

Kutaisi University
Akaki Tsereteli State University

Summary

J.E.L. classification: O10, Q2, Q28 D O I :<https://doi.org/10.52244/ep.2022.23.11>

In today's fast dynamic era, sustainability is one of the necessary conditions for the development of society. Along with the growth of cities, the movement of the population from the countryside to the cities, i.e. urban processes, increases.

Urbanization means the growth of large cities, the growth of the urban population in the country, but in recent years, a drastic process of urbanization has been observed, such as deurbanization, ruralization, i.e. bringing and establishing a lifestyle typical of the countryside in the city.

Ruralization and deurbanization, the reasons can be many. This is related to both internal and external wars and conflicts (Russia-Ukraine war and excessive migration at the border of Georgia) as well as viral infections and pandemics, food safety, production of biologically safe products, which was due to viral and bacterial threats and environmental pollution and will be a more urgent challenge in the future. For example, the post-Soviet space of the 90s is a good example of this, the economic collapse turned the population back to traditional agriculture, which is the historical reality of our country, in this case the land regains its old traditional function. And land ownership becomes relevant And wherever possible, agricultural activities are started, which was facilitated by the state's support policy, the ease of registering agricultural land.

The basis of ruralization is the decentralization of management,

✓ These are two sides of one process and create a state management system of ruralization (deurbanization) processes, contribute to matching the objective and subjective conditions of matching the interests of the center and the region.

There are factors facilitating the processes from the state side

✓ Assigning function importance to peripherals.

Development and implementation of fundamental sciences

✓ Creation of new technologies

✓ Advanced performance sharing

✓ Creation of new technologies

✓ Advanced performance sharing

✓ Awareness raising in the direction of agriculture and business development.

□ Trainings: about participation in open grant competitions,

Biosafety, ecologically clean production Awareness raising in the direction of agriculture and business development.

□ Trainings: about participation in open grant competitions,

Biosafety, ecologically clean production